

MONITOR CHIŃSKI

„Monitor chiński” omawia i komentuje aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chińskiej Republice Ludowej oraz chińskie działania w Europie Środkowo-Wschodniej.

DR BARTOSZ KOWALSKI

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHIŃSKI

MARZEC 2021

UNIJNE SANKCJE NA CHINY ZA ŁAMANIE PRAW CZŁOWIEKA

Sankcje UE objęły lokalnych urzędników i jedną instytucję odpowiedzialną za aparat represji w Xinjiangu. ChRL nałożyła w odpowiedzi sankcje odwetowe na osoby (parlamentarzystów unijnych i krajowych oraz badaczy) i instytucje, zarówno w UE, jak i Wielkiej Brytanii. Fiasko rozmów amerykańsko-chińskich na Alasce i eskalacja napięć pomiędzy Pekinem i Brukselą, wskazuje na możliwość odbudowy transatlantyckiego porozumienia przeciw Chinom, a z drugiej strony na dalsze zacieśnianie relacji na linii Moskwa-Pekin.

I. WYDARZENIA SZCZEBLA CENTRALNEGO

1 marca: według Josepa Borrella UE nie ma środków na walkę z chińską dezinformacją. Szef dyplomacji UE powiedział, że Europejska Służba Działań Zewnętrznych nie ma potrzebnych środków, zarówno osobowych, jak i finansowych, aby móc skutecznie odpierać chińską dezinformację, służącą realizacji celów politycznych Pekinu. Ponadto, jak poinformował Borell, chińskie ataki hybrydowe w trakcie pandemii są wymierzone w dezawuowanie wartości demokratycznych, przestrzeń informacyjną, a nawet w infrastrukturę krytyczną, a kryzys zdrowotny stał się okazją dla testowania nowych taktyk walk hybrydowych.

1 marca: wizerunek Chin wśród Amerykanów jest obecnie najgorszy w historii. Według Instytutu Gallupa, zaledwie 20% Amerykanów ocenia Chiny pozytywnie – to najniższy poziom, odkąd prowadzi się podobne badania (spadek o 13% w stosunku do 2020 roku).

1 marca: ustawa o ochronie rzeki Jangcy wchodzi w życie. Uchwalona przez OZPL ustawa (w grudniu 2020 roku), wprowadza szereg przepisów mających na celu powstrzymanie degradacji ekologicznej jednej z najważniejszych chińskich rzek, obejmując m.in. zakaz budowy fabryk chemicznych i kopania piasku wzdłuż brzegu, jak i zakaz połowów „produkcyjnych” w najważniejszych częściach Jangcy i jej dorzecza. Ostatnie z wymienionych obostrzeń może wpłynąć na zwiększenie chińskiego rybołówstwa morskiego, a co za tym idzie dalszej ekspansji na Morzu Południowochińskim.

3 marca: Sinopec Engineering z największym kontraktem budowlanym w historii firmy. Według umowy z rosyjskim Amur Gas Chemical Plant, Sinopec zbuduje zakład produkcji etylenu w Błagowieszceńsku. Szacowany koszt wynosi 942 mln USD.

4-10 marca: dwie sesje (*lianghui*). Jak co roku w marcu, odbyły się równoległe sesje Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych i Ludowej Politycznej Rady Konsultatywnej Chin (LPRKCh). Tegoroczne obrady zdominowały kwestie związane z 14. planem pięcioletnim (nie wskazano procentowych celów wzrostu PKB; założono wzrost wydatków na badania i innowacje, w tym na rozwój AI, 5G i produkcję półprzewodników; zapowiedziano liberalizację systemu meldunkowego *hukou*; zakłada się większą równowagę fiskalną i samowystarczalność). OZPL zatwierdził również istotne zmiany w systemie wyborczym w Hongkongu, które oznaczają pełne przejęcie kontroli nad lokalnym procesem politycznym przez Pekin (wbrew porozumieniu z Wielką Brytanią z 1984 roku, które gwarantowało utrzymanie swobód demokratycznych w Hongkongu do 2047 roku, w ramach formuły „jedno państwo, dwa systemy”).

7 marca: chiński atak hakerski na Microsoft. Zgodnie z doniesieniami amerykańskich mediów, ofiarą ataku cybernetycznego mogło paść nawet 250 tys. użytkowników, w tym firmy, urzędy i szkoły w Stanach Zjednoczonych.

8 marca: raport nt. ludobójstwa Ujgurów. Opracowanie amerykańskiego Newlines Institute for Strategy and Policy, wskazuje, że polityka Chin wobec Ujgurów jest, zgodnie z Konwencją ONZ z 1948 roku, równoznaczna z ludobójstwem. Jest to jeden z pierwszych raportów analizujący chińskie represje w Xinijangu w perspektywie prawnej, przygotowany przez instytucję pozarządową. W rozumieniu Konwencji ONZ za zbrodnię ludobójstwa, oprócz zabijania członków grupy, uznaje się również spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego członków grupy, rozmyślne stworzenie dla członków grupy warunków życia obliczonych na spowodowanie ich całkowitego lub częściowego zniszczenia fizycznego, stosowanie środków, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy lub przymusowe przekazywanie dzieci członków grupy do innej grupy.

11 marca: chińskie inwestycje infrastrukturalne w Nigerii. Niewymione z nazwy instytucje finansowe z Chin mają zapewnić 2,7 mld USD (85% funduszy) na finansowanie modernizacji i rozbudowy linii kolejowej z Zatoki Gwinejskiej do miasta Maidaguri (pod granicą z Czadem i Kamerunem) oraz

rozbudowę portu morskiego Bonny Deep i kolejowego parku przemysłowego Port Harcourt. Inwestycje mają być realizowane przez nigeryjską filię China Civil Engineering Construction Corporation (CCECC).

12 marca: QUAD inicjuje dyplomację szczepionkową. USA wraz z trzema sojusznikami, nakreśliły plan produkcji miliarda szczepionek dla państw Azji Południowo-Wschodniej. Aby przeciwdziałać wpływowi chińskiemu w tym regionie, Stany Zjednoczone wraz z Japonią sfinansują szczepionki Johnson&Johnson, które wyprodukują Indie, a pomoże rozprowadzić Australia.

18 marca: China Southern Power Grid otrzymuje 25-letnią koncesję na rozbudowę i zarządzanie siecią elektroenergetyczną w Laosie. Według przedstawiciela rządu w Wientian, zadłużony i zmagający się ze spowolnieniem kraju nie jest w stanie inwestować i odpowiednio zarządzać własną siecią energetyczną, stąd decyzja, aby pozwolić, żeby zrobili to Chińczycy, którzy będą mieli również możliwość eksportowania energii do państw ościennych. Umowa została podpisana wbrew obawom Laosu o zbytne uzależnienie się od ChRL (w rękach Pekinu znajduje się ponad połowa laotańskiego długu).

19 marca: chiński atak hakerski w Finlandii. Jak poinformowały fińskie służby specjalne SUPO, udało się zidentyfikować grupę stojącą za cyberatakiem na parlament w Helsinkach jesienią 2020 roku. Wskazuje się, że za atak odpowiedzialna jest APT31, grupa działająca prawdopodobnie na zlecenie rządu ChRL.

19 marca: rozmowy amerykańsko-chińskie na Alasce. Spotkanie czołowych dyplomatów obu państw w Anchorage miało doprowadzić do nowego otwarcia w relacjach dwustronnych po objęciu prezydentury Joe Bidena – stało się odwrotnie (zob. komentarz).

22 marca: UE nakłada sankcje na ChRL za łamanie praw człowieka w Xinjiangu. Pierwsze od Tiananmen sankcje UE na Chiny objęły czterech urzędników i jedną instytucję (wojskowo-cywilne Korpusy Produkcyjno-Budowlane) odpowiedzialne za aparat represji wobec ponad miliona muzułmanów w Xinjiangu. Chiny odpowiedziały własnymi sankcjami na Unię Europejską. Na liście opublikowanej przez MSZ ChRL znalazło się 10 osób (5 europarlamentarzystów, parlamentarzyści krajowi z Holandii, Litwy i Belgii oraz dwóch badaczy Adrian Zenz i Björn Jerdén) oraz cztery instytucje, w tym niemiecki think-tank MERICS (zob. komentarz).

23 marca: chińska dyplomacja szczepionkowa wobec Paragwaju. Według informacji tajwańskiego MSZ, Chiny miały zaoferować Paragwajowi dostawy szczepionek w zamian za zerwanie relacji z Tajwanem.

26 marca: Chiny nakładają sankcje na Wielką Brytanię. Obostrzeniami objęto 9 osób i 4 instytucje, które Pekin oskarżył o szerzenie kłamstw i dezinformacji nt. sytuacji w Xinjiangu.

27 marca: Chiny podpisują 25-letnią umowę o współpracy z Iranem. Choć szczegóły porozumienia nie zostały ujawnione, to wskazuje się, że jego wartość wynosi nawet 400 mld USD. Oprócz sprzedaży irańskich surowców energetycznych, zakłada ono realizację 100 projektów gospodarczych (m.in. budowę lotnisk, linii kolejowych, metra, specjalnych stref ekonomicznych i infrastrukturę dla sieci 5G) i współpracę wojskową (uzbrojenie, wspólne manewry, wymiana informacji wywiadowczych). Choć spekulowana wartość umowy jest gigantyczna, to należy wziąć pod uwagę, że składają się na nią głównie koszty wieloletnich zakupów irańskiej ropy przez ChRL.

29 marca: Chiny zbudują odcinek kolei w Tajlandii. Odcinek Nava Nakhon-Ban Pho, wchodzący w skład wartego 12 mld USD projektu linii kolejowej Kunming-Bangkok (przez Laos), zbuduje konsorcjum kierowane przez China State Construction Engineering Corporation (CSCEC); koszt inwestycji wynosi 376 mln USD.

29 marca: Xiaomi otwiera fabrykę w Stambule. Inwestycja warta 30 mln USD ma zapewnić 2000 miejsc pracy.

KOMENTARZ

Dyplomatyczne starcie na Alasce. Pierwsze spotkanie wysokiego szczebla pomiędzy dyplomatami obu państw od objęcia prezydentury przed Joe Bidena, zdominowały – przynajmniej w części oficjalnej – słowne utarczki: USA zarzuciły Chinom eskalację sytuacji w kontekście Xinjiangu, Hongkongu i Tajwanu, ataki cybernetyczne, stosowanie przymusu ekonomicznego wobec amerykańskich sojuszników, destabilizowanie sytuacji międzynarodowej i porządku opartego na regułach (rule-based order), a chińscy dyplomaci oskarżyli Amerykę o hipokryzję w kwestii praw człowieka. Spotkanie pokazało, że administracja Bidena będzie dla Pekinu trudniejszym przeciwnikiem niż Donald Trump, który koncentrował się przede wszystkim na kwestiach dwustronnej wymiany handlowej. Natomiast

obecnie, w relacjach z Pekinem, Waszyngton zaczął kłaść wyraźny akcent na współpracę z sojusznikami w Azji Wschodniej i ich wsparcie dla amerykańskiej polityki wobec Chin (sekretarz stanu Anthony Blinken przypomniał Yang Jiechi, że pierwszą wizytę zagraniczną odbył do Japonii i Korei Południowej) i tworzenie pozytywnej agendy powstrzymywania wpływów Chin w Azji (np. za pomocą dyplomacji szczepionkowej w ramach QUAD). Jednocześnie Blinken był stanowczy, zapowiedział, że USA będą z ChRL konkurować tam gdzie trzeba, współpracować tam gdzie można, i sprzeciwiać się tam gdzie należy. Słowa te wyznaczają kolejny etap odchodzenia od preferowanego przez administrację Trumpa podejścia zero-jedynkowego i ukłon w stronę unijnych założeń polityki wobec ChRL. Co więcej, kilka dni później, Blinken potwierdził nowe podejście do relacji transatlantyckich, zapowiadając w Brukselii, że Waszyngton nie będzie zmuszał członków NATO do jednoznacznego opowiedzenia się za USA lub ChRL (dopuszczając możliwość współpracy swoich sojuszników z Pekinem „tam gdzie, to możliwe”).

Na tym tle, 16-minutowa tyrada – wytrawnego dyplomaty i członka Biura Politycznego – Yang Jiechi, wygłoszona pod adresem USA na Alasce przedstawia się jako reakcja nader nerwowa, choć niewykluczone, że zaplanowana wcześniej (przed spotkaniem na amerykańskiej ziemi, USA nałożyły sankcje na kolejnych chińskich urzędników). Ostre słowa pod adresem gospodarzy („USA nie mają prawa mówić do Chin z pozycji siły”; „to USA są mają największe możliwości przeprowadzania ataków cybernetycznych”) należy odczytywać jako wypowiedź skierowaną również do chińskiej opinii publicznej. W krótkiej perspektywie nie należy oczekiwać, że USA złagodzą linię gospodarczego ograniczania Chin (przede wszystkim w sektorze technologii) podjętą przez Donalda Trumpa. Natomiast chińska dyplomacja będzie coraz wyraźniej podporządkowana względem polityki wewnętrznej.

Sankcje wokół Xinjangu. Pierwsze od ponad trzech dekad sankcje UE na ChRL za łamanie praw człowieka spotkały się z natychmiastową i nieadekwatną reakcją Pekinu. Unijne restrykcje objęły sprawców represji, natomiast chińskie dotyczą osób i instytucji, które podejmują działania przeciwko tym represjom. W tym sensie, co potwierdza chiński politolog Wang Yiwei, odpowiedź Chin miała na celu zastraszyć środowiska opiniotwórcze przed podejmowaniem dalszych dyskusji i działań wokół kwestii, które Pekin uważa za „wewnętrzne sprawy” i zalicza do tzw. „kluczowych interesów”. Ponadto, sankcje pokazują, że ChRL niezbyt zależy na całościowej umowie inwestycyjnej (CAI) z UE, albo, że chińskie władze są pewne, że interesy europejskiego lobby biznesowego wezmą górę nad przesłankami etycznymi. Jednocześnie działania te sprawiają, że największym

zwolennikom zawarcia CAI w polityce europejskiej, zarówno na poziomie UE, jak i państw narodowych, trudniej będzie teraz bronić rzekomych zalet tej umowy na arenie wewnętrznej. Natomiast po związonym z CAI falstarcie, wzrosną szanse na transatlantyckie porozumienie w sprawie ChRL, tym bardziej, że Moskwa, w sprawie sankcji i detronizacji USA, mówi wspólnym językiem z Pekinem.

Bliskschodnie tournée Wang Yi. W ostatnim tygodniu marca szef chińskiej dyplomacji odwiedził sześć państw: Arabią Saudyjską, Turcję, Iran, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Bahrajn i Oman. Podróż Wang Yi przebiegała równolegle do wizyty Anthony'ego Blinkena w Brukselii – w ten sposób ChRL pokazała, że posiada ogromne wpływy polityczne na świecie, w tym również pośród sojuszników Waszyngtonu. Jak zwraca uwagę Michał Bogusz z OSW, oprócz objętego amerykańskimi sankcjami Iranu, potrzeby polityczne Pekinu wykorzystali też niektórzy gospodarze, przede wszystkim Saudowie, którzy od lat są stronnikami Waszyngtonu. W zamian Wang Yi uzyskał poparcie trzech ważnych państw muzułmańskich dla chińskich działań w Xinjiangu oraz Hongkongu.

II. CHINY I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

1 marca: rozmowa telefoniczna prezydenta Andrzeja Dudy z przewodniczącym Xi Jinpingiem. Przywódca ChRL zaoferował dostawy szczepionek w ilości odpowiedniej do polskich potrzeb i chińskich możliwości (zob. komentarz).

2 marca: Litwa sygnalizuje opuszczenie formatu 17+1? Komisja ds. zagranicznych litewskiego parlamentu zarekomendowała opuszczenie 17+1, a zdaniem jej przewodniczącego Žygimantasa Pavilionisa podobne kroki rozważają obecnie Estonia i Łotwa i inne państwa regionu. I choć minister spraw zagranicznych Gabrielius Landsbergis na razie wykluczył takie posunięcie, to stwierdził równocześnie, że współpraca wielostronna z Chinami nie przyniosła Litwie żadnych korzyści i zapowiedział rozszerzenie współpracy z Tajwanem.

2 marca: Czarnogóra pozywa Chiny za niszczenie środowiska. Prokuratura w mieście Kolašin (północna Czarnogóra) oskarżyła państwową chińską firmę China Road and Bridge Corporation (CRBC), głównego wykonawcę autostrady Bar-Boljare, o zniszczenie koryta rzeki Tary.

3 marca: Czarnogóra otrzymuje szczepionki z Chin. Szczepionki Sinopharm (30 tys. dawek) przekazano w formie darowizny. W ceremonii powitalnej udział wzięli minister zdrowia Jelena Borovinić Bojović oraz ambasador ChRL w Czarnogórze Liu Jin.

9 marca: Ukraina sprowadzi chińskie szczepionki. Władze w Kijowie zatwierdziły do użycia produkt Sinovac i zawarły z Chinami umowę na sprowadzenie 5 mln dawek.

10 marca: Czechy upamiętniają rocznicę powstania w Tybecie w 1959 r. Z tej okazji czeski Senat, władze miejskie w Pradze i liczne rządy lokalne w Czechach wywiesiły – jak co roku – na swoich budynkach flagę Tybetu. W akcję włączyły się również władze lokalne na Słowacji.

11 marca: Uniwersytet Techniczny w Koszycach podpisuje umowę o współpracy z Huawei. Chiński koncern ma powołać na słowackiej uczelni centrum badań nad sztuczną inteligencją.

12 marca: europosłanka Anna Fotyga (PiS) apeluje o bojkot zimowych IO Pekin 2022. W ponadpartyjnym liście europarlamentarzystów do państw członkowskich UE i sponsorów IO apeluje się o bojkot igrzysk ze względu na łamanie praw człowieka w ChRL, przede wszystkim w Xinjiangu. Anna Fotyga, która jest sekretarzem grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów, powiedziała, że chińskie działania w Xinjiangu znamionują ludobójstwo, gwałtownie wzrosły również represje wobec chrześcijan i Tybetańczyków, a tysiące aktywistów demokratycznych w Hongkongu zostało aresztowanych. Zdaniem byłej szefowej polskiego MSZ, polityka Chin nie powinna pozostać bez odpowiedzi i jest wyraźnie sprzeczna z duchem olimpijskim.

12 marca: Serbia otworzy fabrykę chińskich szczepionek. Jak ujawnił przebywający z wizytą w Abu Zabi prezydent Aleksandar Vučić, Serbia we współpracy z ZEA do połowy października br. otworzy fabrykę szczepionek przeciwko COVID-19, chińskiej firmy farmaceutycznej Sinopharm. Dzięki pozyskaniu ponad 2 mln dawek chińskich szczepionek (przede wszystkim chińskich, i w mniejszym stopniu Pfizera, AstraZeneca i rosyjskiego Sputnika V) Serbia ma jeden z najwyższych wskaźników szczepień w Europie: do 8 marca podano 1,65 mln dawek szczepionki, a 620 tys. osób przyjęło już dwa zastrzyki. To 14% populacji, szybszym tempem szczepień w Europie może pochwalić się tylko Wielka Brytania.

13 marca: ambasador ChRL w Polsce: Hongkong musi być rządzony przez patriotów. W „opinii” służącej uzasadnieniu łamania autonomii Hongkongu, opublikowanej przez portal Onet, ambasador ChRL Liu Guangyuan napisał, że władze „poprawiają i udoskonalają lokalny system wyborczy” (w rzeczywistości pozbawiając mieszkańców Hongkongu przyrzeczonych im w ramach formuły

„jeden kraj, dwa systemy” praw demokratycznych), a protestujących wobec ustawy o bezpieczeństwie narodowym określił mianem „separatystów, którzy chcą odłączyć się od Chin”. Ponadto, ambasador Liu zarzucił jakoby „niektóre państwa i siły zagraniczne otwarcie ingerowały w sprawy Hongkongu oraz arogancko wspierały i wzmacniały hongkońskie ruchy antychińskie, prowokujące zamieszki w mieście”. Szef chińskiej misji dyplomatycznej w Polsce wskazał również, za przewodniczącym Xi Jinpingiem, że zapewnienie stabilnej i długotrwałej realizacji doktryny „jeden kraj, dwa systemy” zależy od utrzymania zasady „Hongkong pod rządami patriotów”.

14 marca: „wschodnie otwarcie” Węgier okiem dziennikarzy śledczych.

W obszernym artykule wskazuje się na zdecydowany wzrost wpływów chińskich na Węgrzech w ciągu dekady od ogłoszenia przez rząd Viktora Orbána strategii „wschodniego otwarcia”. Choć przyjazne nastawienie Budapesztu wobec Pekinu nie przełożyło się na znaczący wzrost chińskich inwestycji, to umożliwiło zwiększenie stopnia penetracji wywiadowczej Węgier, dokonywanej za pomocą firm, instytucji, studentów i inwestorów z ChRL.

16 marca: ambasador ChRL na Litwie: Hongkong musi być rządzony przez patriotów.

Ambasador Shen Zhifei opublikował artykuł w dzienniku „Lietuvos rytas” (Litewski Poranek), największym pod względem nakładu dzienniku ukazującym się na Litwie. Treść tekstu jest niemal identyczna z publikacją chińskiego ambasadora w Polsce na portalu Onet.

19 marca: wyrok dla szpiega ChRL w Estonii.

Uznany estoński naukowiec Tarmo Kõuts był zaangażowany w prace Centrum Badań Morskich NATO, a także był członkiem rady naukowej estońskiego Ministerstwa Obrony w latach 2006–2012 oraz starszym pracownikiem naukowym na Politechnice w Tallinnie. Kõuts pracował dla chińskiego wywiadu przez 3 lata, za co miał otrzymać 17 tys. EUR.

19 marca: firma z Hongkongu wśród zainteresowanych budową spalarni śmieci w Łodzi.

Jak poinformował Urząd Miasta Łodzi, chęć udziału w konsultacjach wyraziło łącznie 9 firm: przedsiębiorstwa z Polski (5), Francji (2) i Hiszpanii (1) i China Everbright Environment z Hongkongu. Konsultacje rynkowe to początkowy etap procedury wyłaniania wykonawcy, wstępny harmonogram zakłada przetarg na budowę w 2023 roku, a zakończenie inwestycji w 2026 roku.

21 marca: Ukraina nacjonalizuje producenta silników samolotowych Motor Sicz.

Na ustanowienie państwowej kontroli nad Motor Sicz przez rząd Ukrainy od lat naciskały USA, głównie, aby zapobiec przejęciu tego, ważnego ze względów technologicznych, przedsiębiorstwa przez ChRL.

21 marca: Litwa wykluczy Chiny z inwestycji w sektorach strategicznych?

Konkretne rozwiązania prawne w tym zakresie mają zostać przedłożone w litewskim parlamencie do końca br.

22 marca: Węgry zatwierdzają do użycia nową chińską szczepionkę przeciwko COVID-19.

Węgry są pierwszym państwem UE, które zatwierdziło (awaryjnie) produkt firmy CanSino Biologics w związku z trzecią falą pandemii; ponadto dopuszczono do użycia również szczepionkę CoviShield (indyjską wersję produktu AstraZeneca). Tym samym Węgry dopuszczają do użycia szczepionki już siedmiu producentów.

22 marca: szef węgierskiej dyplomacji krytycznie o sankcjach UE na ChRL.

Péter Szijjártó określił unijne sankcje – które Węgry zatwierdziły – jako „bezcelowe, chępliwe i szkodliwe”. Dyplomaci węgierscy grozili wcześniej Brukseli, że zawetują projekt unijnych sankcji, powołując się na brak jednoznacznych dowodów na łamanie praw człowieka w Xinjiangu. Wskazywano wówczas, że Budapeszt traktuje veto jako kartę przetargową w sporze z UE w sprawie łamania praworządności przez rząd Viktora Orbána.

22 marca: łotewski kontrywywiad o zagrożeniach ze strony ChRL.

W corocznym raporcie łotewskiej Państwowej Służby Bezpieczeństwa (VDD) wskazuje się, że w 2020 roku działalność chińskiego wywiadu koncentrowała się na operacjach wpływu: głównie na szerzeniu dezinformacji w kwestii odpowiedzialności za wybuch pandemii, kształtowaniu pozytywnego wizerunku Chin wśród łotewskiej opinii publicznej (oraz zbieraniu informacji nt. głosów wobec Chin nieprzychylnych) i podkreślania rzekomej wyższości chińskiego systemu politycznego nad zachodnimi demokracjami i sojuszami międzynarodowymi, takimi jak NATO i UE. Ponadto, w raporcie wskazuje się, że „państwa nieprzyjazne” (Rosja, Białoruś i Chiny) wykorzystały pandemię do badania reakcji łotewskich instytucji państwowych na sytuacje kryzysowe, w tym na wypadek konfliktu zbrojnego (tekst raportu w jęz. łotewskim znajduje się tutaj, wkrótce zostanie opublikowane jego angielskie streszczenie); w raporcie poinformowano również, że obywatele Chin stanowili 6% wśród inwestorów zagranicznych aplikujących o pozwolenie na pobyt stały na Łotwie.

Rzecznik ambasady ChRL w Rydze odniósł się publikacji VDD jako przejawu „zimnowojennej mentalności”, podkreśliwszy przy okazji, że w tym roku KPCh będzie obchodzić stulecie istnienia, stawiając chiński lud zawsze na pierwszym miejscu i prowadząc go do wielkich osiągnięć, które cieszą się uznaniem całego świata. Zdaniem rzecznika, fundamentem KPCh jest lud, a jej długoletnie rządy są oparte na pełnym poparciu chińskiego ludu.

23 marca: chińskie sankcje na czterech litewskich polityków i dyplomatów.

Oprócz posłanki Sejmąsu Dovilė Šakalienė (socjaldemokracja), na chińskiej

„czarnej liście” znalazła się również ambasadorka Litwy przy UE Aušra Semaškienė. Ponieważ sankcjami objęci są także małżonkowie, którzy w obu przypadkach pracują w dyplomacji, to w rzeczywistości dotyczą aż czterech przedstawicieli władz Litwy. Minister spraw zagranicznych Gabrielius Landsbergis natychmiast wezwał chińskiego ambasadora w Wilnie, aby zaprotestować przeciwko takim działaniom. Jak argumentuje, urzędnicy i dyplomaci pracujący dla państwa litewskiego nie powinni zostać objęci sankcjami, w przeciwieństwie do osób i instytucji, które przyczyniają się do pracy przymusowej w Chinach.

24 marca: macedońscy dziennikarze zaszczepieni w Serbii. Jak poinformowało Serbskie Stowarzyszenie Dziennikarzy (UNS), 105 dziennikarzy z Macedonii Północnej zaszczepiono preparatem AstraZeneca w Vranje (w południowej Serbii), do którego macedońskich dziennikarzy przywieziono autobusami. Akcja szczepień była koordynowana przez stowarzyszenia dziennikarzy obu państw i została wsparta przez kancelarię prezydenta Vučića.

25 marca: Chiny w rezolucji Parlamentu Europejskiego nt. Serbii. W dokumencie wskazuje się na brak transparentności umów i oceny skutków środowiskowych i społecznych chińskich inwestycji w Serbii. Ponadto wzywa się Serbię do zapewnienia, aby chińska działalność biznesowa była prowadzona zgodnie z przepisami prawa krajowego. PE wyraził również zaniepokojenie rosnącym uzależnieniem Serbii od chińskiego sprzętu i technologii w zakresie obrony i bezpieczeństwa, w tym wykorzystywanie systemu masowej inwigilacji w Belgradzie i masowego zbierania prywatnych danych obywateli bez odpowiednich zabezpieczeń prawnych. Prezydent Vučić określił stanowisko PE jako „jawne kłamstwo”.

25-31 marca: wizyta ministra obrony Wei Fenghe na Węgrzech, w Serbii, Macedonii Północnej i Grecji. Minister Wei rozmawiał o współpracy wojskowej – przede wszystkim w zakresie sprzedaży chińskiego uzbrojenia (m.in. dronów) i wspólnych manewrach – w państwach ważnych pod względem połączenia handlowego, biegnącego od portu w Pireusie do centrum Europy (zob. komentarz).

24-25 marca: Wei Fenghe na Węgrzech. Podczas wizyty minister Wei rozmawiał z prezydentem Janosem Aderem i wicepremierem Semjénem. Szef chińskiego MON skrytykował UE i USA za sankcje, ale określił Węgry mianem „dobrego brata i dobrego partnera” i podziękował władzom w Budapeszcie za ich poparcie dla „kluczowych interesów” ChRL.

26 marca: czeska Wysoczyna wypowiada umowę o współpracy lokalnej z prowincją Hubei. Według hejtmana Wysoczyny Vítězslav Schreka, powodem zerwania relacji jest brak wymiernych rezultatów z dotychczasowej współpracy.

26 marca: dostawa chińskich szczepionek do Albanii. Rząd w Tiranie otrzymał partię 192 tys. dawek szczepionki Sinovac (z planowego miliona), dzięki porozumieniu z Turcją.

29 marca: Czarnogóra prosi UE o pomoc w sprawie chińskiego długu. Zdaniem wicepremiera Dritana Abazovića, UE mogłaby wykupić dług związanym z budową autostrady Bar-Blojare (blisko 1 mld USD), aby zmniejszyć oddziaływanie Chin w Czarnogórze.

30 marca: minister Wei Fenghe w Grecji. W trakcie wizyty w Atenach minister Wei spotkał się z prezydent Kateriną Sakellaropoulou i ministrem obrony Nikosem Panagiotopoulousem; rozmawiano o rozszerzeniu współpracy wojskowej obu państw i wymieniono poglądy na sytuację międzynarodową i regionalną.

30 marca: Czechy, Litwa, Łotwy, Estonia, Słowenia w grupie 14 sygnatariuszy oświadczenia krytykującego śledztwo WHO w ChRL. Rządy ww. państw skrytykowały nowo opublikowany raport WHO ws. źródła SARS-CoV-2, oświadczając m.in., że został on opublikowany zdecydowanie za późno, a śledczy nie mieli dostępu do pełnych i oryginalnych danych i próbek.

31 marca: chińska dyplomacja partyjna wobec Słowenii. Wiceszef Wydziału Łączności Międzynarodowej (WŁM) KPCh Chen Zhou odbył wideokonferencję z byłym prezydentem Słowenii Danilo Türkiem (2007-2012), obecnie członkiem rady doradców Silk Road Think Tank Association (SRTA). Rozmawiano o udziale Europy Środkowo-Wschodniej w Pasie i Szlaku i współpracy badawczej.

KOMENTARZ

Co dalej z 17+1? W marcu w przestrzeni medialnej pojawiały się doniesienia o wystąpieniu Litwy z formatu współpracy wielostronnej Chin i Europy Środkowo-Wschodniej – jednak żadna z krążących informacji nie została oficjalnie potwierdzona przez władze w Wilnie. Niemniej, fiasko lutowego szczytu 17+1, którego Chiny były gospodarzem, liczne sygnały dystansowania się od chińskiej inicjatywy przez państwa EŚW (w marcu organizacji kolejnego szczytu odmówiła Grecja, zasłaniając się zbyt wysokimi kosztami takiego przedsięwzięcia i krótkim doświadczeniem w pracach formatu), informacje o rosnącym zagrożeniu Chin

dla bezpieczeństwa państw regionu (płynące m.in. z Łotwy), a przede wszystkim z uwagi na fakt, że ChRL nie będzie chciała utrzymywać platformy z państwami, które ją krytykują, wskazuje, że rozpad lub istotne ograniczenie liczby członków formatu jest kwestią czasu. Byłaby to świetna wiadomość dla UE, zwłaszcza w kontekście kontrowersji związanych z chińskimi sankcjami odwetowymi.

Rozmowa telefoniczna przywódców ChRL i Polski. Na początku marca, w obliczu narastającej, trzeciej falii pandemii i niewystarczających dostaw szczepionek w ramach unijnego rozdzielnika, prezydent Duda sondował możliwość sprowadzenia chińskich szczepionek, pomimo, że nie są one nadal zatwierdzone przez Europejską Agencję Leków (EMA). Choć pod koniec marca UE zapowiedziała wyraźne zwiększenie zapasów, a tym samym perspektywa importu chińskich szczepionek do Polski oddaliła się, to warto zwrócić uwagę, że podobnie jak przed rokiem – gdy negocjowano dostawy chińskiego sprzętu ochronnego, w tym maseczek – rozmowy z Xi Jinpingiem prowadził prezydent RP, a nie – wyraźnie dystansujący się od współpracy z ChRL – premier Morawiecki, na którego wniosek prezydent rozmawiał teraz z przewodniczącym Xi.

Ponadto, wskazuje się, że podobnie jak na spotkaniu premiera Wen Jiabao z prezydentem Komorowskim w Warszawie w 2012 roku, Polska została ponownie określona przez stronę chińską, jako potężne państwo/mocarstwo (*daguo*) w Europie Środkowo-Wschodniej. Takie zabiegi retoryczne można odczytać jako próbę odbudowania pozycji politycznej Pekinu w Europie Środkowo-Wschodniej, przy wykorzystaniu dążeń Warszawy do odgrywania roli lidera regionu, w tym również w relacjach z Chinami.

Serbia zostanie centrum dystrybucji chińskich szczepionek na Bałkanach?

Według ogłoszonych planów Serbia we współpracy z Chinami i ZEA ma zostać hubem szczepionkowym na Bałkanach Zachodnich. Skuteczność Serbii w pozyskiwaniu szczepionki z różnych źródeł jest przypisywana wielowektorowej polityce tego państwa w oparciu o „cztery filary”: UE, USA, Rosję i Chiny. I choć dotychczas strategia balansowania między Wschodem i Zachodem przynosiła różne rezultaty (m.in. ograniczając potencjał akcesyjny do UE), to w przypadku globalnej walki o zasoby strategiczne, jakim jest szczepionka, władze w Belgradzie wydają się sprawnie rozgrywać rywalizację światowych potęg na swoją korzyść. Co więcej, prezydent Vučić umiejętnie wykorzystuje dobre zaopatrzenie w szczepionki do celów polityki wewnętrznej i zagranicznej. Z jednej strony kreuje wizerunek polityka będącego w stanie zapewnić bezpieczeństwo zdrowotne obywateli w kryzysowej sytuacji. Z drugiej, prowadzi

własną dyplomacją szczepionkową na Bałkanach Zachodnich, dostarczając – nawet osobiście jak w przypadku Macedonii Północnej i Bośni i Hercegowiny – niewielkie ale wizerunkowo nośne „nadwyżki” tego strategicznego surowca do państw sąsiednich. Analogicznie do relacji na gruncie ochrony zdrowia, dzięki współpracy z ChRL (koncernem Huawei), Serbia stara się wybić na pozycję regionalnego lidera w zakresie transformacji cyfrowej.

W tym kontekście za ważne należy uznać oświadczenie przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli Von der Leyen z 27 marca: UE przekaże państwom Bałkanów Zachodnich szczepionki dla personelu medycznego i osób należących do grupy narażonej na ciężki przebieg COVID-19. Jest to jednak działanie spóźnione, a straty wizerunkowe będą trudne do odrobienia. Nawet krytycy, coraz bardziej autorytarne, prezydenta Vučića, przyznają, że tempo pozyskiwania szczepionek z różnych źródeł, świadczy na korzyść wielowektorowej polityki zagranicznej Serbii. Dzięki dyplomacji publicznej Vučić konsoliduje swoją pozycję polityczną w kraju i zwiększa wpływy w regionie, a Chiny wzmacniają „patronat” nad Serbią i oddziaływanie na Bałkanach Zachodnich. Natomiast nie wiadomo czy po zaszczepieniu większej części swojej populacji, w rywalizację o „serca i umysły” mieszkańców regionu włączą się Stany Zjednoczone, które działając równoległe z UE (tak jak w przypadku funduszy infrastrukturalnych w ub.r.), mogłyby przedstawić realną kontrofertę wobec Chin.

Chiński minister obrony z wizytą w Europie Południowo-Wschodniej.

Tygodniowe tournée Wei Fenghe objęło państwa członkowskie NATO i UE oraz Serbię w nieprzypadkowym momencie – gdy państwa UE/NATO rozważają wysłanie własnej floty na wspólne manewry z USA na Morzu Południowochińskim. Najważniejszym punktem wizyty chińskiego ministra był Belgrad i spotkanie z Aleksandarem Vučićem, od którego uzyskał oficjalne zapewnienie o poparciu Serbii dla chińskiej polityki wobec Xinjiangu, Hongkongu i Tajwanu (jako wewnętrznych spraw ChRL). W wymiarze praktycznym Wei rozmawiał o dostawach chińskiego uzbrojenia dla armii serbskiej z wicepremierem i ministrem obrony Nebojšą Stefanovićem. Spotkanie to zostało również wykorzystane do celów (korona)dyplomacji: Wei zapewnił, że Chiny przekażą szczepionki przeciw COVID-19 dla serbskich żołnierzy i ich rodzin. Działanie to wpisuje się w szersze spektrum chińskiej ofensywy wizerunkowej związanej z walką z pandemią, w ramach której dostawy dla zagranicznych armii mogą być wykorzystywane jako atut w rozwijaniu współpracy wojskowej (w ubiegłym roku darowizny medycznego sprzętu ochronnego z Chin otrzymały m.in. armie Serbii i, Macedonii Północnej).

Ponadto, wraz z prezydentem Vučićem, ambasador Chen Bo i ministrem Stefanovićem, Wei wziął udział w obchodach 22. rocznicy zbombardowania przez lotnictwo NATO chińskiej ambasady ChRL, wykorzystując tę okazję do wygłoszenia oświadczenia, że „Chińczycy nigdy nie zapomną tego wydarzenia, a chińskie wojsko nigdy nie pozwoli na powtórkę z historii, ponieważ Chiny mają możliwości i są zdeterminowane, aby chronić swoją suwerenność, bezpieczeństwo i interesy rozwojowe”. Takie mocne stwierdzenia mają na celu zaznaczyć, że ChRL postrzega obecność zachodnich wojsk na Morzu Południowochińskim, jako zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego (politolog Cui Hongjian posunął się nawet do stwierdzenia, że w takiej sytuacji chińska marynarka wojenna będzie interweniować w basenie Morza Śródziemnego”).

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

